

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-9>

УДК 339.9

ТНК та їх роль у сучасних міжнародних економічних відносинах

Качур А.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки
Національного університету Державної фіскальної служби України

Могилко Д.М.

студент ННІ економіки, оподаткування та митної справи
Національного університету Державної фіскальної служби України

Стаття присвячена дослідженню особливостей транснаціональних корпорацій у світі. Зокрема, розглянуто підходи до визначення сутності поняття «ТНК», виділено характерні риси такої корпорації та її роль на світовому ринку. Обґрунтовано необхідність дослідження впливу діяльності ТНК на структуру та розвиток національної економічної системи. Окреслено необхідні передумови виходу ТНК на національний рівень та її успішної діяльності. Охарактеризовано діючі ТНК в Україні та світі. Висвітлено негативні та позитивні аспекти функціонування іноземних ТНК в Україні. Охарактеризовано вплив корпорацій на економічні відносини між країнами. Розглянуто основні підходи до вдосконалення державного регулювання ТНК.

Ключові слова: ТНК, міжнародна економіка, економіка, глобалізація, національна економіка.

Качур А.В., Могилко Д.М. ТНК И ИХ РОЛЬ В СОВРЕМЕННЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЯХ

Статья посвящена исследованию особенностей транснациональных корпораций в мире. В частности, рассмотрены подходы к определению сущности понятия «ТНК», выделены характерные черты такой корпорации и ее роль на мировом рынке. Обоснована необходимость исследования влияния деятельности ТНК на структуризацию и развитие национальной экономической системы. Очерчены необходимые предпосылки выхода ТНК на национальный уровень и ее успешной деятельности. Охарактеризованы действующие ТНК в Украине и мире. Освещены отрицательные и положительные аспекты функционирования иностранных ТНК в Украине. Охарактеризовано влияние корпораций на экономические отношения между странами. Рассмотрены основные подходы к совершенствованию государственного регулирования ТНК.

Ключевые слова: ТНК, международная экономика, экономика, глобализация, национальная экономика.

Kachur A.V., Mogilko D.M. TNC AND THEIR ROLE IN MODERN INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

The article is devoted to the study of the peculiarities of transnational corporations in the world. In particular, approaches to the definition of the essence of the concept of "TNCs" are considered; its main features and role in the world market are highlighted. The necessity of study of influence of TNC activity on structuring and development of the national economic system is substantiated. The circle of necessary prerequisites for the entry and successful operation of TNCs at the national level is outlined. The existing TNCs in Ukraine and in the world are described. The negative and positive aspects of the functioning of foreign TNCs in Ukraine are highlighted. Characterized by the influence of corporations on economic relations between countries. Also discussed are the main approaches to improving the state regulation of TNCs.

Key words: TNC, international economics, economics, globalization, national economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі суспільного розвитку важлива роль в економіці кожної країни та світу загалом відводиться ТНК. Світова та національна економіка потребує функціонування таких інституцій, як ТНК, оскільки більшість економік отримує значну підтримку з боку ТНК у вигляді інвестицій, податків, робочих місць тощо.

В сучасних умовах господарювання, коли спостерігається значний вплив суспільно-

політичних, економічних, соціальних та інших факторів на діяльність ТНК, важливою складовою їх функціонування є державне регулювання. В умовах сьогодення напрями державного регулювання діяльності ТНК в Україні потребують впровадження реформ, які б в майбутньому мінімізували негативні наслідки впливу транснаціональних корпорацій на національну економіку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці транснаціональних корпора-

цій присвячено низку праць вітчизняних вчених, серед яких необхідно відзначити роботи П.О. Куцика, О.І. Ковтуна, Г.І. Башнянина, Е.В. Молчанова, І.Б. Сороки, О.І. Рогача, Н.М. Рябеця, І.О. Кормакової, І.О. Пенської, П.В. Мекшуна.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. За великого значення внеску цих науковців та певного рівня розроблення проблеми її гострота та актуальність вимагають подальшого опрацювання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження особливостей транснаціональних корпорацій у світі. На основі поставленої мети визначено завдання, які необхідно вирішити:

- 1) дослідження теоретичних основ транснаціоналізації;
- 2) опис ролі ТНК в економіці;
- 3) характеристика сучасного стану діяльності ТНК в Україні та на світовому рівні;
- 4) визначення впливу ТНК на національну економіку України;
- 5) дослідження стану державного регулювання ТНК в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з основних джерел глобалізації є транснаціоналізація, тобто процес посилення світової інтеграції в результаті глобальних операцій ТНК, в межах якого значна частина споживання, виробництва, імпорту, експорту й доходу країни залежить від центрів міжнародних, що розташовані за межами цієї держави. Рушійною силою транснаціоналізації є транснаціональні компанії, які одночасно є й головними рушійними силами, й результатом інтернаціоналізації [1, с. 411].

Сформулювати однозначне визначення ТНК вкрай важко з огляду на те, що організаційна структура транснаціональних корпорацій дуже часто змінюється, пристосовуючись до змін у міжнародних економічних відносинах. Термін «транснаціональна корпорація» (Transnational Corporation, TNC) і його синонім «багатонаціональна компанія» (Multinational Corporation, MNC, multinational enterprise) вживаються як загальноприйняті з 1960 року [2, с. 36].

Функціонуванню транснаціональних компаній присвячена велика кількість звітів Організації Об'єднаних Націй, Світової Організації Торгівлі, Міжнародного Валютного Фонду, конференції Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку. Незважаючи на значну кількість наукових робіт, проблема впливу транснаціональних корпорацій на розвиток України залишається малодослідженою.

Так, О.І. Рогач вважає, що транснаціоналізація – це процес посилення світової інтеграції в результаті глобальних операцій ТНК, в межах якої значна частина виробництва, споживання, експорту, імпорту й доходу країни залежить від міжнародних центрів за межами держави [3, с. 149]. Згідно з А.Г. Мовсесяном і С.Б. Огнівцевим, «транснаціоналізація – це процес перенесення частини відтворювальних процесів з однієї країни в іншу (інші) за допомогою прямих іноземних інвестицій, до яких, на відміну від портфельних, відносять інвестиції, зроблені за кордон з метою організації філій або встановлення контролю над іноземними компаніями, що стають залежними. Ці інвестиції здійснюються переважно ТНК, які є основою транснаціоналізації» [4, с. 67].

Отже, дати повне визначення поняття «ТНК» досить важко. Велика кількість дослідників займається аналізом окремих аспектів діяльності корпорацій протягом багатьох років. Звичайно, є альтернативні теорії, які описують виникнення й феномен ТНК з різних сторін, їх недоліки та переваги, а також моделюють їх подальшу трансформацію.

Якщо класифікувати транснаціональні корпорації за типами, то можна сказати, що послідовно відбувається розподіл відповідно до рівнів усупільнення капіталів та організації типів (фаз) господарської діяльності.

Картель – об'єднання установ, члени яких поєднують між собою величину виробленої продукції, поділ ринків збуту, вимоги до продажу та найму робочої сили, ціни та інші умови платежів.

Синдикат – це такий вид інтеграції, за якого учасники організації мають певну виробничу самостійність, але, відповідно до спільних договорів, втрачають комерційну незалежність.

Пули – монопольні організації, за яких виручка доставляється до взаємних резервів, тобто відбувається відповідний поділ згідно з результатами експлуатації окремої частини ринку у завчасно визначеній пропорції.

Трест – структура організації, в межах якої члени гублять підприємницьку, комерційну, допустимо правову незалежність. Володарі акцій, тобто члени трестів, розбивають доходи залежно від величини їх пакетів акцій.

Концерн – вид господарської діяльності певної організації, який є складним, а також за умов якого передбачається об'єднання підприємства промисловості, торгівлі та банківської сфери, транспорту.

Консорціуми – специфічний вид поєднання економічних потенціалів ринкових агентів. Утворення їх відбувається на базі тимчасових договорів між декількома промисловими та банківськими корпораціями, фірмами. Мета їх полягає в тому, щоб реалізувати спільні проекти.

Транснаціональні стратегічні альянси (ТСА) – багатогранні форми об'єднання тих самих ТНК. ТСА – специфічна організаційна форма міжфірмових та міжкорпоративних зв'язків двох або більше організацій. В рамках цієї форми відбувається довготермінова координація економічної діяльності всіх членів задля виконання великомасштабних виробничих проектів, підвищення результатів технологічної кооперації, зменшення тривалих інноваційних процесів та зниження ризикованості й вартості виробництва, покращення умов доступності окремих ринків.

Відмінними рисами функціонування транснаціональних корпорацій є:

- географічна диверсифікація підприємства в глобальному масштабі;
- диверсифікація діяльності та виробництва в різних сферах;
- долучення у світовій спеціалізації та об'єднання підприємства.

Спеціалізація та кооперування поширились на науково-технічні дослідження. Так, американська корпорація "IBM" має лабораторії в країнах по всьому світі.

Якщо підприємства однієї ТНК розміщені в різних країнах, то їх спеціалізації та кооперування розвивають внутрішньо корпоративний обмін, який нині становить 1/3 міжнародного торговельного обігу.

Щодо галузі капіталовкладень та науково-дослідних робіт, то ТНК здійснюють динамічну політику в галузі капіталовкладень та науково-дослідних робіт. Здійснюється контроль над зовнішньою торгівлею, охоплюються до 90% прямих інвестицій з-за кордону. ТНК сьогодні активно проникають у високотехнологічні та наукоємні галузі.

Завдяки масштабній виробничій базі транснаціональні компанії застосовують досить ефективне планування виробництва, що функціонує в рамках материнської фірми та поширюється на дочірні підприємства.

За організаційною структурою транснаціональні корпорації, як правило, є багатосторонніми концернами. Керуюча материнська компанія є оперативним штабом корпорації. Базуючись на широкомасштабній спеціалізації та кооперуванні, вона здійснює технічну й

економічну політику, а також контролює діяльність іноземних компаній та філій.

Останнім часом у структурі ТНК відбуваються вагомні зміни, головні з яких тісно співпрацюють зі втіленням комплексної стратегії.

Ця стратегія заснована на глобальному підході, який передбачає оптимізацію результату не для кожної окремої ланки, а для об'єднання в загальному розумінні.

Регіональні системи управління розділяються на три основні види.

1) Головне регіональне управління, відповідальне за всі види діяльності ТНК у відповідному регіоні. Вони наділені всіма правами з координації та контролю діяльності всіх філій у відповідному регіоні (наприклад, головне регіональне управління американського концерну "General motors" щодо координації діяльності філій в Азії та Океанії, розташоване в Сінгапурі).

2) Регіональне виробниче управління, що координує діяльність підприємств за лінією спрямування продукту, тобто за відповідним виробничим ланцюжком. Таке управління відповідає за забезпечення ефективної діяльності відповідних підприємств, безперебійне функціонування всього технологічного ланцюжка, підпорядковане безпосередньо головному регіональному керуванню ТНК. Вони націлені на розвиток ефективних видів виробництва, нових моделей та товарів (наприклад, корпорація "Hewlett-Packard" на початку 90-х років з цієї причини перемістила свої виробничі управління передуючих продуктів зі США в Європу).

3) Функціональне регіональне управління, що забезпечує специфічні види діяльності ТНК, зокрема збут, постачання, обслуговування споживачів після продажу їм товару, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. Це управління відповідає за результати діяльності всіх відповідних структур у регіональному або глобальному аспекті [5, с. 33].

Організаційна структура транснаціональних корпорацій дає змогу проводити успішну стратегію глобальних операцій, очолювати більшість галузей виробництва, сфер послуг та бути носієм передових технологій.

ТНК характеризуються трьохрівневою структурою:

- 1) головна компанія;
- 2) підконтрольні філії;
- 3) конкретні підприємства.

Зазвичай головна компанія складається з холдингової та оперативної компаній. Холдингова компанія – компанія-власниця

контрольованого пакета акцій дочірніх товариств ТНК. Оперативна ж компанія здійснює загальностратегічне керівництво, фінансове, бухгалтерське планування, наукові дослідження, розроблення та ведення статистичного врахування.

Підконтрольні підрозділи тісно прив'язані до головної компанії у виробничому та технологічному аспектах:

- філії та відділення без юридичної та фінансової самостійності;

- дочірні акціонерні товариства, що є юридичними особами, які незалежні у дослідницькій та фінансово-господарській діяльності.

Конкретні підприємства – це первинні ланки організаційної структури ТНК, які містять збутову, обслуговуючу, фінансово-кредитну, науково-дослідницьку та виробничу діяльність.

Таким чином, ТНК в усе зростаючому ступені перетворюються на двигуни економічного росту, оскільки вони створюють найкращі умови для розкриття можливостей підприємництва, розвитку передової технології та зростання кваліфікації робочої сили. ТНК виступають одним з найважливіших чинників прискорення розвитку приймаючих держав та регіонів, оновлення інфраструктури, забезпечення зайнятості та вирішення соціальних проблем. Ґрунтом для зміцнення конкурентоспроможності національних економік, підвищення навичок, введення прогресивних технологій є матеріальні та нематеріальні активи транснаціональних корпорацій.

Сучасна економіка характеризується великомасштабними операціями ТНК, що переважно виявляється через зростання кількості материнських компаній, а також їх закордонних філій.

Варто зазначити, що за останні два десятиліття обсяг та темпи зростання світових валових інвестицій в основний капітал були вдвічі меншими, ніж прямі іноземні інвестиції. Мережа філій ТНК по всьому світі розростається досить швидкими темпами, адже нині близько 80% світових платежів пов'язані з внутрішніми трансакціями транснаціональних корпорацій. Про зростання масштабів транснаціоналізації світової економіки свідчить те, що сума внутрішнього та зовнішнього нагромаджених обсягів прямих іноземних інвестицій досягла 1/5 світового ВВП, експорт закордонних філій ТНК становить 1/3 світового експорту, а ВВП, вироблений за рахунок закордонних філій, складає 7% світового ВВП [6, с. 40].

Основна маса транснаціональних фірм розташована в країнах з ринковою економікою, але у зв'язку зі збільшенням масштабів поширення ТНК до процесу транснаціоналізації долучаються фірми країн з нижчим рівнем економічного розвитку. Такі країни, як Німеччина, Франція, Японія, США, Велика Британія, є основним місцем розташування більш ніж половини материнських транснаціональних корпорацій. На ці країни припадає також 2/3 сукупного вивозу прямих іноземних інвестицій. На території промислово розвинутих держав розміщено близько 46% усіх філій ТНК, тоді як у країнах, що розвиваються, їх 42% [9, с. 240].

Відповідно до даних ООН нині у світі налічується понад 65 тисяч ТНК, які афілюють понад 850 тисяч закордонних компаній, а загальний штат працівників становить близько 74 млн. осіб.

Про ступінь впливу транснаціональних корпорацій можемо говорити, виходячи з питомої ваги активів, інвестицій, рівня технологічності виробництва. Наприклад, за останні два роки питома вага зарубіжних філій ТНК Німеччини зросла у два рази. ТНК США, Японії розмістили за кордоном 1/3–1/4 своїх активів. Прямі інвестиції як форма вивозу капіталу ТНК перевищує 3 трлн. дол. Важливу роль ТНК відіграє також у розробленні новітніх технологій та науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. Крім того, в процесі становлення та розвитку ТНК неабияку роль відіграла так звана інформаційна революція у формі системи телекомунікацій, що сприяло збільшенню простору для ведення бізнесу на міжнародній арені та посиленню процесів інтернаціоналізації. Ці та глобалізаційні процеси стали можливими через усунення комунікаційних та технологічних перепон [8, с. 235].

Однак сьогодні серед українських компаній важко знайти ТНК, що відповідає критеріям ООН (річний обіг перевищує 1 млрд. дол., наявність філій у 6 країнах, частка зарубіжних активів складає 25–30% у загальній вартості всіх активів компанії, 1/3–1/5 всього обігу компанії становить реалізація за межами країни-резидента).

Отже, транснаціональні корпорації беруть безпосередню участь в перезавантаженні економіки країн-реципієнтів, глобальних процесах переділу світового ринку. Транснаціональний капітал створив нову систему міжнародних відносин, що привела до створення наддержавних інститутів управління. ТНК активно впливають на процеси глобалізації.

Експерти ООН у доповіді ЮНКТАД про ТНК дійшли висновку, що транснаціональні корпорації вторгаються у сфери, що завжди вважались галуззю державних інтересів. Водночас йдеться про стрімке прямування до повної інтеграції світової економіки, керівництво над яким здійснюють ТНК. Чесно кажучи, діяльність ТНК, безумовно, веде до інтеграції, інтернаціоналізації тільки в тих рамках та межах, які передбачають одержання максимального прибутку. Переваги, які передбачають іноземні фірми, не вичерпуються кількісними показниками. Функціонування транснаціональних корпорацій змушує адміністрацію місцевих компаній робити значні внески в технологічний процес, що сформувався, виокремлювати значну кількість засобів на підготовку та перекваліфікацію робітників, звертати більше уваги на якість продукції, її споживчі властивості.

Проте необхідно відзначити, що разом з позитивними сторонами функціонування ТНК у системі світового господарства та міжнародних економічних відношень існує їхній негативний вплив на економіку тих країн, де вони функціонують. Так, маніпулюючи політикою трансфертних цін, дочірні компанії ТНК, що діють у різних країнах, уміло обходять національні законодавства, укриваючи прибутки від оподаткування шляхом перекачування їх з однієї країни в іншу, установа монопольних цін, диктату умов, що ущемляє інтереси країн, що розвиваються [9].

Таким чином, легко переконатись в ефективності та життєвості об'єднання капіталу в межах транснаціональних компаній. Саме це дає нам шанс на прискорення обігу фінансових ресурсів, зменшення затрат за допомогою розвитку всередині самих систем взаємозаліків ТНК, збільшення частини ресурсів не в матеріальній, а в грошовій формі, мобільності рекомбінації, ймовірності затвердження досить важливих угод. Утворення ТНК є необхідним етапом реформи промислової структури.

Проаналізувавши роботу транснаціональних корпорацій в Україні, можемо виділити позитивні й негативні чинники, які значно впливають на економіку країни.

До позитивних належать такі.

1) вдосконалення промислової бази України. Функціонування іноземних компаній на території країни шляхом виробництва товарів та послуг, що мотивує до побудови нових підприємств, оновлення або розширення вже наявних.

2) Запровадження нових досягнень науково-технічного прогресу в країні. Імпорт різноманітних технологій до країни сприяє експортному розвитку, вдосконаленню продукції, зростанню конкурентоздатності на світовому ринку. Надходження товарів та послуг з інноваційними характеристиками заохочують до пристосування під кон'юнктуру ринку вітчизняних товаровиробників. За конкретних обставин новітні технології покращують робочий процес працівників та екологічну ситуацію в країні.

3) Підтримка реструктуризації економіки. Функціонування транснаціональних корпорацій полягає в щільному зв'язку з кон'юнктурою світової економіки, яка окреслює попит та пропозицію на різні товари й послуги. Діяльність міжнародних компаній, які розташовані на території України, спонукала до перероблення видів економічної діяльності в її структурі. Перш за все великого піднесення набули сектори економіки, які перебували у сферах харчування та тютюнової промисловості, торгівлі, фінансів, енергетики, а також телекомунікацій, тобто галузі зі швидким обігом капіталу та забезпеченими ринками збуту.

4) Зміцнення процесів інтернаціоналізації та глобалізації. Діяльність ТНК в Україні схиляє до активізації приєднання вітчизняної економіки до світових процесів та виходу на новітні ринки товарів та послуг. Прогалини роботи ТНК в Україні щільно пов'язані з наявними перевагами для країни.

До загальних недоліків належать такі.

1) Здебільшого ТНК застосовують українську економіку як сировинну базу, передаючи вітчизняним партнерам не відповідні їхньому рівню розвитку технології із суворими обмеженнями на продаж.

2) Функціонування бізнесу у видах економічної діяльності, які є вигідними не для економіки України, а для міжнародних компаній. Спостерігається недостатній рівень інвестицій в інші види економічної діяльності, що є досить важливими для вітчизняної економіки.

3) ТНК показують свою соціальну відповідальність в Україні, але на практиці досить часто порушуються права національної робочої сили, також використовуються недоліки українського законодавства у сфері охорони довкілля тощо.

4) Міжнародні компанії уникають сплати податків шляхом внутрішнього переливу капіталу в країни з нижчим рівнем оподаткування. У 2012 році Державна податкова служба України порушила питання щодо вирі-

шення проблем з ухиленням податків національними та міжнародними компаніями через механізми трансферного ціноутворення [11].

5) Спроможність ТНК впливати на ціноутворення в країні, що призводить до поглинання або банкрутства вітчизняних виробників, а також робить залежною українську економіку від діяльності міжнародних компаній [10].

Залучення транснаціональних корпорацій в Україну та оптимальний розподіл прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності можливі лише за умови покращення інвестиційного клімату в країні. Вирішення поставленого завдання має включати такі заходи.

1) Подолання бюрократичних бар'єрів та корупції, що дасть змогу забезпечити чітке правове поле інвестиційної діяльності. Відповідність законодавства України сучасним нормам світової економіки у сфері інвестицій, зрозумілість законодавства та дотримання його норм сприятимуть покращенню інвестиційного клімату, як наслідок, зростанню обсягів прямих іноземних інвестицій.

2) Впровадження податкових та митних пільг, дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик. Зазначені заходи дадуть змогу не тільки залучити додаткові іноземні інвестиції, але й стимулювати іноземні компанії розвивати пріоритетні для української економіки види економічної діяльності. Водночас існує необхідність створення таких умов, які б не обмежували можливості вітчизняних виробників внаслідок отримання певних преференцій іноземними компаніями. У 2012 році Україна почала процес перегляду умов членства в СОТ. Апелюючи до статті 28 ГАТТ, яка дає змогу всім країнам-членам раз на три роки ініціювати перегляд імпортного мита, Уряд України підготував список з 371 товарної позиції [11]. Головною метою цих заходів є захист національних підприємств в умовах інтеграції країни до світової економіки.

3) Макроекономічна та політична стабільність гарантовано впливатиме на імідж України як інвестиційно привабливої країни.

4) Підвищення рівня життя громадян України приведе до зростання попиту на товари й послуги іноземних компаній та спонукатиме їх до розвитку промислових підприємств на території держави.

В сучасному світі разом із залученням іноземних компаній в економіку України існує необхідність створення власних транснаціональних структур. Позитивний досвід з

утворення транснаціональних корпорацій в Китаї, Індії, Російській Федерації та інших країнах дає можливість стверджувати, що національний капітал здатний витримувати конкуренцію з міжнародними компаніями, якщо країна створює передумови для побудови потужних фінансово-промислових груп, що подібні до своїх міжнародних конкурентів та здатні здійснювати активну зовнішньоекономічну політику.

Державне регулювання діяльності ТНК може визначатися як сукупність правових, економічних та адміністративних методів регулювання, що є системою типових заходів законодавчого та контрольного характеру, яких вживають відповідні державні органи та громадські організації задля регуляції, стабілізації та пристосування діяльності ТНК до постійно змінних економічних умов [12, с. 220]. Система державного регулювання ТНК має такі складові, як політична, адміністративна, економічна, інформаційна та соціальна.

Суб'єктом державного регулювання ТНК в Україні є держава через органи законодавчої та виконавчої влади, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, зокрема МЗС України, Міністерство фінансів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство юстиції України [13, с. 460].

Одним з ключових суб'єктів регулювання діяльності ТНК є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, яке напрацьовує прогнози та програми соціально-економічного розвитку, формує державну інвестиційну, торговельну політику, сприяє іноземному інвестуванню, здійснює тарифне й нетарифне регулювання ЗЕД, здійснює регуляторну діяльність у сфері підприємництва, формує основи контролю та ліцензування господарської діяльності.

Виділяємо такі принципи державного регулювання діяльності ТНК:

- принцип взаємодії (взаємодія органів влади щодо регулювання діяльності ТНК);
- принцип консолідації (створення єдиного механізму, що регулює діяльність у комплексі, яка загалом покликана сприяти розвитку ТНК);
- принцип стратегічного розвитку (застосування програмно-цільового методу державного регулювання);
- принцип конкурентних переваг (забезпечення конкурентоспроможності економіки);
- принцип економічного динамізму (сприяння розвитку економіки загалом та її об'єктів зокрема).

Економічні методи регулювання діяльності ТНК впливають на економічні інтереси й держави, й корпорацій для досягнення оптимальних результатів їх функціонування з мінімальними вимогами та матеріальними витратами. У структуру економічних методів регулювання ТНК входить система прийомів та засобів прямої дії на суб'єкти управління шляхом запровадження фінансово-економічних положень та нормативів, що покликані стимулювати розвиток ТНК, а також запровадження державно-приватного партнерства, метою яких є створення оптимальних умов, які забезпечують досягнення високих економічних результатів.

Сьогодні на території нашої держави діє понад 30 транснаціональних корпорацій, тому державне регулювання їх діяльності є вкрай важливим. Не менш важливим сьогодні є розвиток вітчизняних ТНК, а дієве державне регулювання їх діяльності має стати пріоритетним напрямом економіки України, що посилить конкурентоспроможність держави на міжнародному рівні.

Висновки з цього дослідження. Отже, під транснаціональною компанією розуміється масштабне об'єднання, що використовує у своїй діяльності міжнародний підхід, передбачає формування й ефективний розвиток міжнародного виробничо-збутового, торговельного та фінансового комплексу з єдиним центром прийняття рішень в країні базування, а також філіями, представництвами та дочірніми компаніями в інших країнах.

Транснаціональні корпорації відіграють важливу роль на сучасному етапі розвитку світового господарства. Вони безпосередньо впливають на економіку країн-реципієнтів, прискорюють інтернаціоналізацію господарського життя та науково-технічний процес. Залучення прямих іноземних інвестицій надає країні доступ до фінансових ресурсів ТНК, а

також спрощує інтеграцію до світових економічних процесів, доступ до зовнішніх ринків.

На основі викладеного матеріалу щодо діяльності ТНК в Україні слід сказати, що розвиток транснаціональних корпорацій на території України може привести як до позитивних, так і до негативних наслідків. До позитивних віднесемо підвищення економічного зростання, збільшення ППІ, які за останні 4 роки мають схильність до спаду, збільшення податкових надходжень до бюджету, зменшення безробіття та підвищення кваліфікації робітників. Негативними ж є такі, як встановлення з боку ТНК виснаження природних ресурсів, що приводить до значних проблем з екологією, маніпуляції в ціноутворенні, відтік капіталу, перерахунок прибутку в промислово розвинуті країни. Для того щоби країна була захищена від негативного впливу іноземних ТНК, необхідно, щоби держава сприяла створенню конкурентних переваг провідних галузей національної економіки на зовнішніх та внутрішніх ринках шляхом створення вітчизняних ТНК.

Отже, на основі вищезазначених позитивних та негативних впливів ТНК на економіку країни можна стверджувати, що зростання кількості компаній, що належать до ТНК, є позитивним явищем, тому необхідно покращувати інвестиційний клімат для залучення капіталовкладень. Для того щоби країна була захищена від негативного впливу іноземних ТНК, необхідно, щоби держава сприяла створенню конкурентних переваг провідних галузей національної економіки на зовнішніх та внутрішніх ринках.

Виходячи з того, що в Україні діє достатня кількість ТНК, державне регулювання функціонування є вкрай необхідним. Розвиток вітчизняних транснаціональних корпорацій є перспективою для покращення економічного стану в Україні, а державне регулювання відіграє одну з основних ролей в цьому процесі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Куцук П.О., Ковтун О.І., Башнянин Г.І. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: монографія. Львів: вид-во ЛКА, 2015. 594 с.
2. Сорока І.Б. Транснаціональні корпорації та їхня роль у процесі активізації міжнародної інтеграції. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 9. С. 35–41.
3. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: підручник. Київ: Либідь, 2005. 720 с.
4. Мовсесян А.Г., Огнивцев С.Б. Мировая экономика: учебник. Москва: Финансы и статистика, 2001. 656 с.
5. Василевський Т.Л., Налев'єва М.А. Транснаціональні корпорації у світовому господарстві. Російський економічний журнал. 2003. № 2. С. 53.
6. Темніченко М.Ю. Транснаціональні компанії. Економіст. 2003. № 1, 2. С. 75.
7. Ленський Є.В., Цветков В.А. Транснаціональні фінансово-промислові групи і міждержавна економічна інтеграція: реальність і перспективи. Москва: Економіка і життя, 1999. 260 с.

8. Лібман А.В. Конкуренція юрисдикцій і подолання неефективної рівноваги в умовах глобалізації. Суспільство і економіка. 2004. № 5–6. С. 265.
9. Транснаціональні корпорації в міжнародному праві. Київський студентський журнал міжнародного права. 2007. 12 квітня. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tenprinciples-dc>.
10. Македон В.В. Формат взаємодії транснаціональних корпорацій та реального сектора національної економіки України. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/bmnef/2012_1_1/25.pdf.
11. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua.
12. Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ: Атіка, 2005. 240 с.
13. Мельник А.Ф., Васіна А.Ю., Желюк Т.Л., Попович Т.М. Національна економіка: навч. посібник / ред. А.Ф. Мельник. Київ: Знання, 2011. 463 с.

REFERENCES:

1. Global economy: principles of formation, functioning, Regulation and Development: monograph / Kutsik P.O., Kovtun O.I., Bashnyanin G.I.; Lviv Commercial Acad. – L.: View of the LKA, 2015. – 594 s.
2. Soroka I.B. Transnational Corporations and Their Role in the Process of Enhancing International Integration / I.B. Soroka // Actual problems of economy. – 9. – 2009. – P. 35–41.
3. Rogach O.I. International Investments: Theory and Practice of Transnational Corporations Business: [Tutorial]. – K.: Lybid, 2005. – 720 p.
4. Movsesyan A.G., Ognitsev S.B. World Economy: [textbook] / A.G. Movsesyan, S.B. Ognitsev. – M.: Finance and Statistics, 2001. – 656 p.
5. Vasilevsky T.L., Nalevjeva M.A. Transnational corporations in the world economy // Russian Economic Journal. – 2003. – No. 2. – P. 53.
6. Temnichenko M.Yu. Transnational companies // Economist. – 2003. – № 1, 2. – P. 75,
7. Lensky Ye.V., Tsvetkov V.A. Transnational financial-industrial groups and interstate economic integration: reality and prospects. – M.: Economics and Life, 1999. – 260 p.
8. Liebman A.V. Competition of jurisdictions and overcoming of ineffective equilibrium in the conditions of globalization // Society and economy. – 2004. – No. 5–6. – P. 265.
9. Transnational Corporations in International Law // Kyiv Student Journal of International Law. – April 2007. – Access mode: <http://www.un.org.ua/ua/tenprinciples-dc>.
10. Macedon V.V. Format of the interaction of transnational corporations and the real sector of the national economy of Ukraine [Electronic resource]. Access mode: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/bmnef/2012_1_1/25.pdf.
11. Official site of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Access mode: www.kmu.gov.ua.
12. Malinovsky V.Ya. Glossary of Terms and Concepts on Public Administration. – K.: Atika, 2005. – 240 p.
13. National Economy [Text]: Teach. manual / A.F. Melnik, A.Yu. Vasina, T.L. Zhyluk, T.M. Popovich; for ed. A.F. Miller. – K.: Knowledge, 2011. – 463 p.